

EDUSKUNNAN PANKKIVALTUUSMIESTEN

KERTOMUS

VUODELTA 1949

EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE

*

HELSINKI 1950

SISÄLTÖ:

	Siv.		Siv.
<i>Suomen talouselämä vuonna 1949</i>	3	Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus	21
Sotakorvaukset	3	Inventaukset sekä haarakonttorien ja asiointojen tarkastukset	21
Teollisuus	4	Pankkivaltuusmiesten valvonnan alaiset rahastot	21
Maa- ja metsätalous	5	Suomen Pankin soveltamien korkojen alentaminen	21
Työmarkkinat	6	Ulkomailta saatuja luottoja	22
Ulkomaankauppa	6	Uusia kirjeenvaihtajapankkeja	22
Kotimaankauppa	7	Uudet setelimallit	22
Liikenne	7	Ehdotus rahapajan yhdistämisestä Suomen Pankin setelipainoon	23
Raha- ja pääomamarkkinat	8	Tervakoski Osakeyhtiön uusien osakkeiden merkittäminen	23
Korkotaso	10	Lahjoituksia	24
Makсутase ja pääomaliike	10	Haarakonttorin perustaminen Rovaniemen kauppalaan	24
Hintataso	11	Vaasan uudisrakennus	25
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	12	Palkkauksen ja eläkkeiden korottaminen, kalliimpaikanlisät sekä ylimääräisten toimihenkilöiden palkkaus	25
Rahan arvo ja ulkomaiset suhteet	12	Eläkkeet ja avustukset	26
Luotonanto	13	Haarakonttorien valvojat	26
Korkomäärät	15	Pankkivaltuusmiehet ja tilintarkastajat	27
Setelistö	15		
Setelinanto-oikeus ja sen käyttö	16		
Pankin suhde valtioon	16		
Ulkomaiset selvitystilitt	17		
Remburssit	18		
Pankin tilinpäätös	18		
<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	21		
Tilintarkastus	21		

Suomen talouselämä vuonna 1949.

Kertomusvuonna jatkui edellisinä vuosina tapahtunutta talouselämän vakaantumisesta. Häiritsevästi vaikuttivat epäedulliset vientimarkkinat, jotka kuitenkin loppuvuodesta osoittivat paranemisen merkkejä, ja myöhemmin devalvaatioiden aiheuttamat seuraukset, eräiden hintojen nousu ja määrätynlainen rauhottomuus. Sotakorvausten suorittaminen pani, myönnettyistä helpotuksista huolimatta, teollisuuden kovalle koetukselle, josta se kuitenkin tyydyttävästi suoriutui. Sodan aiheuttamien vaurioiden voittamista jatkui kaikilla aloilla. Teollisuuden tuotanto oli keskimäärin vähän runsaampi kuin edellisinä vuonna, ja devalvaatiot olivat omansa helpottamaan vientituotannon vaikeutunutta asemaa. Maataloustuotannon tulos oli suurimmassa osassa maata tyydyttävä, mutta vaikeat kesähallat aiheuttivat paljon tuhoja varsinkin maan pohjoisosissa. Kansantulon arvioidaan kaikkiaan lisääntyneen pari prosenttia ja olleen sodanedellistä tasoa ylempänä. Työmarkkinoilla ei enää vallinnut sama täystyöllisyys kuin edellisinä vuosina, vaan kun viennin heikkenemisen johdosta metsätyöt olivat tuntuvasti vähäisemmät, syntyi alkuvuodesta työttömyyttä, mikä taas vuoden lopussa uudistui, vieläpä pahentuneena Pohjois-Suomen hallaa kärsineillä paikkakunnilla. Eräillä aloilla ilmeni melkoista rauhottomuutta työtaisteluiden vuoksi. Rahamarkkinat pysyivät pitkän vuotta kireinä, kun sijoitustehtäviä kaikilla aloilla oli loppumattomiin ja luotonkysyntä sen johdosta suuri. Toisaalta luottolaitoksiin

kerääntyi pääomia runsaammin kuin aikaisemmin, ja korkotasoa voitiin vähän alentaa. Hintatason laskua jatkui alkuvuodesta, mutta kesällä tapahtui käänne, kun viljan hintoja korotettiin ja eräät ulkomaiset hinnat devalvaatioiden johdosta alkoivat vähän kohota.

Sotakorvaukset.

Sotakorvausten suorittaminen painoi jatkuvasti monessa suhteessa leimansa Suomen talouselämään siitäkin huolimatta, että taakka oli keventynyt Neuvostoliiton vuonna 1948 myöntämän helpotuksen johdosta ja sen jälkeen kun uusia investointeja korvaustuotteita valmistavaan teollisuuteen ei enää ole sanottavasti tarvittu. Mutta varsinkin eräiden kokonaisten tehdaskoneistojen valmistaminen vaati melkoisia ponnistuksia koneteollisuudelta, joka ei ollut sellaisia aikaisemmin tuottanut. Varsinkin puolivuotiskausi heinä—joulu-kuu oli tästä syystä erittäin raskas, mutta Soteva suoriutui kuitenkin kunnialla tästäkin tehtävästään, jopa eräissä suhteissa ylittäen asetetut vaatimukset. Siitä sotakorvauksesta, joka heinäkuun alkaessa 1948, kun alennus oli myönnetty, oli 73.5 milj. sotakorvausdollaria, on sen jälkeen suoritettu 32.3 milj. dollaria, joten vuoden 1949 päättyessä oli suorittamatta 41.2 milj. dollaria. Tähänastisia suorituksia valaisee seuraava taulukko miljoonin sotakorvausdollarein.

	19/9 1944— 30/6 1948	Toimitettu 1/7 1948— 30/6 1949	1/7 1949— 31/12 1949	Toimitettava 1/1 1950— 18/9 1952
Koneet ja laitteet	37.6	10.6	6.5	15.9
Kaapelituotteet	12.9	—	—	—
Vanhat laivat	13.9	—	—	—
Uudet laivat	25.9	8.1	6.0	25.1
Paperituotteet	34.2	0.7	—	—
Puutavaratuotteet	27.9	—	—	—
Vapaat toimitukset	0.6	0.3	0.1	0.2
Yhteensä	153.0	19.7	12.6	41.2

Kauppatilaston mukaan toimitettiin vuoden 1949 aikana sotakorvaustavaroita 12,226 milj. markan arvosta vastaten 11,546 miljoonaa edellisenä vuonna. Laskettuna dollarin keskikurssin mukaan se vastasi 72.3 milj. nykydollaria. Tärkeimpien tavararyhmien viennistä voidaan kauppatilaston mukaan mainita, että koneita, sähkökoneita yms. vietiin 47,500 tonnia vastaten 28,900 tonnia edellisenä vuonna ja aluksia 97 vastaten 73, kun sen sijaan muiden tuotteiden vienti, uusittujen sopimusten mukaan, oli aivan vähäinen.

Teollisuus.

Teollisuuden kokonaistuotanto oli alkuvuodesta huomattavasti suurempi kuin minään ajankohtana sotien jälkeen. Vuoden varrella, varsinkin kolmannen neljänneksen aikana, ilmeni kuitenkin taantumista. Tämä johtui osaksi kausiluontoisista syistä sekä työtaisteluista, mutta pääasiallisesti vientimarkkinoiden epäedullisesta suunnasta, mikä aiheutti sekä metsätöiden tuntuva vähentämistä että varsinaisen teollisuustuotannonkin supistamista, eräillä aloilla jopa tuotannon väliaikaista keskeyttämistä, kun varastoon valmistamista ei voitu jatkaa. Vuoden viimeisellä neljänneksellä, devalvaatioiden jälkeen ja ulkomaisen kysynnän taas vilkastuttua, tuotanto jälleen sai uutta vauhtia ja kertyneet liikavarastot saatiin viedyksi ulkomaille.

Vientiteollisuus, jonka tuotannon volyymi Unitaksen indeksin mukaan (1935 = 100) vuonna 1948 keskimäärin oli 90 pistettä, kohosi kertomusvuoden ensimmäisellä neljänneksellä 98 pisteeseen, mutta aleni seuraavina neljänneksinä edellisen vuoden vastaavaa tasoa alemmaksi, kolmannella neljänneksellä aina 80 pisteeseen. Vuoden viimeisen neljänneksen indeksiluku nousi 89 pisteeseen osoittaen siten ilahduttavaa nousua. Koko vuoden indeksi jäi pisteen alemmaksi kuin vuonna 1948. Vientiteollisuuden eri haarojen kehitys kertomusvuonna oli erilainen. Sahatavaraa valmistettiin pitkin vuotta hiukan enemmän kuin edellisinä vuosina, ja sahatuotteiden hinnat olivat edelliseen vuoteen verrattuna nousseet. Myös vaneriteollisuuden tuotanto pysyi korkeammalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Sen sijaan paperin valmistus toisen ja kolmannen neljänneksen aikana oli melko heikkoa,

mutta loppuvuodesta ilmeni taas nousua, vaikka hintataso oli alempi kuin vuotta aikaisemmin. Heikoin oli selluloosan ja varsinkin sulfaattiselluloosan tuotanto, hintataso kun oli painunut erittäin alhaiseksi. Loppuvuodesta tälläkin alalla ilmeni markkinain paranemisen merkkejä kysynnän vilkastuttua.

Kotimarkkinateollisuuden tuotanto nousi edellisestä vuodesta, jolloin sen indeksi oli 166 pistettä, keskimäärin 178 pisteeseen. Noustuaan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä aina 193 pisteeseen, siis lähes kaksinkertaiseen korkeuteen verrattuna vuoteen 1935, indeksi tosin äsken mainituista syistä aleni, mutta pysytteli kuitenkin korkeammalla kuin edellisenä vuonna.

Rakennustoiminta vilkastui melkoisesti kertomusvuoden aikana, suurelta osalta seurauksena ns. Aravalainoituksesta. Rakennussäännöstelyä voitiin asteittain purkaa, niin että viimeisetkin poikkeusmääräykset lakkasivat olemasta voimassa ennen vuoden päättymistä, jolloin myös Kymron toiminta päättyi. Tietoja ei ole saatavissa todella suoritetuista rakennustoimista, mutta Kymron antamat rakennusluvut antavat käsityksen niiden laajuudesta. Rakennuslupia myönnettiin kaikkiaan 23.1 milj. m³:n rakennuksille. Tästä tuli kivirakennusten osalle 9.2 milj. m³ ja puurakennusten osalle 13.9 milj. m³. Suurin osa luvista annettiin maaseudun rakennustehtäviä varten, yhteensä noin 16.0 milj. m³, kun kaupunkihin myönnettiin lupia vain noin 4.8 milj. m³ varten. Edelleen myönnettiin teollisuusrakennuksia varten lupia 1.3 milj. m³ sekä voimalaitoksia varten 0.2 milj. m³ ynnä muihin tarkoituksiin 0.8 milj. m³. Koska kaikkiin rakennustöihin ei tänä aikana enää tarvittu rakennuslupaa, arvellaan rakennustoiminnan kaikkiaan ylittäneen edellisen vuoden rakennusmäärän. Varsinkin maaseudun kunnallinen rakentaminen (koulut, sairaalat, terveystalot, kunnalliskodit yms.) vilkastui, kun sitä vastoin teollisuuden rakennustoiminta oli vähäisempää kuin edellisinä vuosina.

Täydennykseksi edelliseen mainittakoon, että rakennustoiminta niissä 18 kaupungissa ja 8 kauppalassa, joista sosiaalinen tutkimustoimisto on kerännyt tietoja, oli jonkin verran vilkkaampaa kuin edellisenä vuonna. Niinpä niissä kaikkiaan valmistuneitten rakennusten tilavuus oli 2.5 milj. m³

verrattuna lähes 2.4 miljoonaan vuonna 1948. Asuinhuoneistoja niissä oli 5,150 ja asuinhuoneita 14,584, joten lisäksi edellisestä vuodesta oli tasaluvuin 13 ja 18 %. Lisäys olisi ollut tuntuvampi, ellei putkimiesten pitkälinen lakko olisi estänyt erinäisiä taloja valmistumasta ennen vuoden loppua. Tästä huolimatta asuntokysymys edelleenkin on entisessä vaikeassa pisteessään, sillä rakennustoiminta ei tällaisenaan pystynyt muuhun kuin estämään vaikean asunnonpuutteen vielä pahenemasta.

Pohjois-Suomen jälleenrakentaminen on suurin piirtein valmis. Vuoden varrella valmistui vielä 1,015 tähän kuuluvaa rakennusta. Maanhankintalain mukainen rakennustoiminta oli vilkasta, uusia rakennuksia valmistui kaikkiaan 25,838, joista 10,982 asuinrakennuksia ja 5,584 kotieläinrakennuksia. Valmistuneiden rakennusten kuu-tiutilavuus oli kaikkiaan 7.2 milj. m³, minkä ohella vuoden päättyessä oli rakenteilla 5.9 milj. m³.

Rakennustoiminnan vilkkauten osoittamiseksi on vielä syytä todeta, että sementtiä valmistettiin kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana 511,000 tonnia, mikä on runsaasti 28 % enemmän kuin edellisenä vuonna.

Maa- ja metsätalous.

Sääsuhteet olivat kasvukauden alkupuolella melko edulliset maataloudelle, mutta sitten vaikeat hallat häiritsivät kasvullisuuden kehitystä aiheuttaen paikka paikoin, varsinkin maan pohjoisosissa, pahoja vahinkoja. Tehtyjen arvioiden mukaan hallavahingot nousivat noin 2,700 milj. markkaan. Kuitenkin vuodentulo yleensä oli tyydyttävä. Sadon määrä viljayksiköiksi muunnettuna jäi ennakoarvioiden mukaan vain hiukan alemmaksi kuin edellisenä vuonna ja noin 12 % pienemmäksi kuin viimeisinä vuosina ennen sotia. Tärkeimpien viljelyskasvien sadosta voidaan ennakkotietojen mukaan mainita, että vehnää saatiin 248,000 tonnia vastaten 265,000 tonnia edellisenä vuonna, ruista 200,800 vastaten 199,100 tonnia, ohraa 175,400 vastaten 214,400 tonnia, kauraa 616,200 vastaten 640,400 tonnia, perunoita 1,183,700 vastaten 1,950,400 tonnia, sokerijuurikkaita 165,000 vastaten 178,800 tonnia, lanttuja ym. juuriksia 640,600 vastaten 685,900 tonnia sekä

peltoheinää 2,681,300 vastaten 2,308,100 tonnia.

Karjakantaa, joka vielä sodanjälkeisinä vuosina oli supistunut, on jälleen vähitellen lisätty. Maaliskuusta 1948 maaliskuuhun 1949 lehmäluku siten lisääntyi runsaasti 25,000 eli 2.5 %, kun lisäys nuoren karjan kohdalla oli paljon voimakkaampi, noin 56,000 kpl eli 22 %. Sikakanta lisääntyi runsaalla kolmanneksella, kanakanta lähes 40 % ja lampaatkin noin 6 %. Karjalouustuotteita saatiin markkinoille tuntuvasti enemmän kuin edellisinä vuosina, osittain tuotanto jopa saavutti sodanedellisen tason. Maidontuotanto lisääntyi voimakkaasti nousten noin 2,100 milj. kg:aan, mutta jäi vielä runsaan viidenneksen pienemmäksi kuin viimeisinä vuosina ennen sotia. Myös voin, juuston ja kananmunien saanti oli, viime vuoden huomattavasta noususta huolimatta, pienempi kuin 1930-luvun loppuvuosina, mutta lihan, varsinkin sianlihan tuotanto nousi jo silloiselle tasolle. Näistä syistä elintarviketilanne tuntuvasti parani lähten useissa suhteissa jo sodanedellisiä oloja. Samalla saatiin mahdollisuuksia säännöstelyn nopeaan purkamiseen, niin että kertomusvuoden päättyessä varsinaisesti vain sokeri, kahvi ja margariini olivat kortilla.

Metsätyöt vähenivät hakkuukautena 1948/49 melkoisesti edellisessä vuodesta, ja tätä kehitystä jatkui hakkuukautena 1949/50. Tähän vaikutti osaksi se, että polttopuutarastoja oli kertynyt laskettua enemmän ja että tarve kivihillen ja koksen saannin helpottuessa oli pienentynyt. Pääsyyinä oli kuitenkin vientiteollisuuden alalla tapahtunut suhdannekäänne ja sen aiheuttama vähentynyt raaka-aineen tarve. Kun hakkuukautena 1947/48 hakattiin 34.5 milj. pino-m³, oli hakkuumäärä seuraavana kautena noin 29 milj. pino-m³, ja kulumassa olevalta hakkuukaudelta arvioidaan sen alenevan kenties vain 20—15 miljoonaan riipuen talven sääsuhteista. Kertomusvuoden loppuun mennessä oli hakattu vain 45 % edellisen hakkuukauden vastaavana aikana hakatusta määrästä. Tämän mukaisesti on työvoiman käyttö metsätöihin huomattavasti supistunut. Niinpä maaliskuussa 1949 metsätöissä oli noin 100,000 henkeä verrattuna 175,000:een vuotta aikaisemmin ja huhtikuussa luku oli supistunut 55,000:een, kun se samaan aikaan 1948 oli ollut 132,000.

Syksyllä tilanne oli vielä heikompi, ja vaikka se vuoden loppuun mennessä vähän parani, oli metsätöissä olevien luku vuoden päättyessä vain 67,000 vastaten 115,000 vuotta ja 130,000 kaksi vuotta aikaisemmin.

Työmarkkinat.

Sodanjälkeisille vuosille leimaa antanut täys- ja ylityöllisyys oli, niinkuin edellisestäkin voi päätellä, väistynyt antaen tilaa Suomen oloille tyyppilliselle talvityöttömyydelle. Jo kertomusvuoden alkaessa työttömiä oli noin 13,800 ja maaliskuuhun mennessä näiden luku nousi noin 51,400:aan. Vaikka ei ollut varustauduttu tällaisen työttömyyden varalta, voitiin kuitenkin suurempi osa työttömistä, maaliskuussa noin 35,300 henkeä, sijoittaa aputoihin, kun taas muita avustettiin muulla tavoin. Huhtikuussa työttömyys alkoi vähetä, ja kesällä se painui melkein olemattomaksi, mutta syksyllä työttömien luku jälleen alkoi paisua. Syynä tähän oli pääasiallisesti metsätöiden vähyys, minkä ohella hallan aiheuttama kato Pohjois-Suomessa lisäsi vaikeuksia vaatien hallitukselta yhä uusia toimenpiteitä ja entistä suurempia määrärahoja. Joulukuun loppuun mennessä työttömien luku oli nousut yli 58,000:n. Näistä oli noin 32,600 sijoitettu aputoihin.

Työmarkkinat olivat vuoden alkupuolella rauhalliset, mutta loppukesästä syntyi vaikeita työtaisteluita. Sen johdosta että indeksiin sidotut palkat eivät olleet kohonneet sitten kevään 1948, ilmeni lisääntyvää tyytymättömyyttä, varsinkin sen jälkeen kun eräät hinnat olivat alkaneet nousta. Vaikka palkkoja säästelevä hintaindeksi ei ollut kohonnut, eräiden työväestön piirien palkat vuoden varrella olivat nousseet jonkin verran. Siten teollisuudessa palvelevien miesten keskituntiansiot kertomusvuoden kolmannella neljänneksellä olivat noin kolme prosenttia ja naisten puolineljättä prosenttia korkeammat kuin edellisen vuoden viimeisen neljänneksen aikana. Kaikesta huolimatta paine palkkarintamalla loppuvuodesta kasvoi. Juuri vuoden päättyessä hallitus määräsi aikapalkat korotettaviksi enintään 7 1/2 %. Tämä, lähinnä kuoppatasoituksena esitetty korotus johti sittemmin aikapalkkojen nostamiseen pitkin linjaa.

Ulkomaankauppa.

Ulkomaankaupan kokonaisarvo oli kertomusvuonna ennätyskellinen, nimittäin 131,880 milj. markkaa vastaten 122,874 miljoonaa vuonna 1948, kun sotakorvausvientiä ei ole otettu huomioon. Lisäys, n. 7 %, johtui vientiarvon noususta. Vienti oli varsinkin syyskuukausina arvoltaan tuntuvasti runsaampi kuin edellisenä vuonna nousten koko vuonna 65,603 milj. markkaan eli runsaasti 16 % suuremmaksi kuin vuonna 1948. Tähän nousuun oli syynä yksinomaan viennin volyymin kasvu, kun sen sijaan viennin keskihinnat olivat jonkin verran alemmat kuin edellisenä vuonna. Hintataso olisi ulkomailla tapahtuneen hintainlaskun johdosta ollut vieläkin epäedullisempi, mutta devalvaatioiden ansiosta tärkeiden vientituotteiden hinnat kohosivat markoissa lukien samalla kun ulkomainen kysyntä vilkastui. — Kaupallisen viennin ulkopuolella oli sotakorvausvienti, joka kauppatilaston mukaan oli arvoltaan 12,226 milj. markkaa.

Tuonti taas oli raha-arvoltaan 66,277 milj. markkaa eli melkein samansuuruinen kuin edellisenä vuonna. Mutta kun hinnat valuuttakurssien nostamisen takia olivat kohonneet, ei tuolla rahamäärällä saatu yhtä suurta tavaravolyymia kuin edellisenä vuonna, vaan se oli vähentynyt noin 10 %. Tuontivolyyymi oli kuitenkin suurempi kuin ennen sotia, kun sitä vastoin viennin volyyymi jäi viidennestä alemmaksi silloista tasoaan.

Tuonti- ja vientihintojen välinen suhde, ns. vaihtosuhte, joka viime vuosina on ollut erittäin edullinen, huononi kertomusvuonna jonkin verran, mutta sitä ei kuitenkaan voi sanoa sinänsä epäedulliseksi. Se oli näet 121 verrattuna 133:een vuonna 1948, kun vuoden 1935 hintasuhte merkitään sadalla.

Kauppatase päättyi kertomusvuonna, kun ainoastaan kaupallinen vienti otetaan huomioon, 674 milj. markan tuoninemenemmyyteen. Siten kauppatase oli melkein tasapainossa, kun tuonti kaikkina edellisinä vuosina on ollut tuntuvasti suurempi kuin vienti, vuonna 1948 9,864 milj. markkaa suurempi. Jos taas otetaan huomioon myös sotakorvausvienti, osoitti kauppatase 11,552 milj. markan vientienemmyyttä vastaten 1,682 miljoonan enemmyyttä vuonna 1948.

Pääryhmiin tuonti jakaantui siten, että ensi sijalla tavallisuuden mukaan olivat raaka-aineet, joiden tuonnin arvo oli 30,248 milj. markkaa eli 45.7 % koko tuonnista. Sen sijaan ravinto- ja nautintoaineiden tuonti, joka sotien jälkeisinä vuosina oli ollut toisella sijalla, kertomusvuonna painui viimeiselle sijalle, kun kotimaisen tuotannon vilkastumisen johdosta ei tarvittu ulkomailta sellaisia määriä ravintoaineita kuin edellisinä vuosina, mm. tuotiin vähemmän ruista ja voita. Sen sijaan voitiin lisätä eräiden korkealuokkaisten ravinto- ja nautintoaineiden tuontia. Kaikkiaan olevan tavararyhmän tuonnin arvo oli 9,370 milj. markkaa eli 14.1 % tuonnin kokonaisarvosta vastaten 19.9 % vuonna 1948. Toiselle tilalle kohosi koneiden ja kuljetusneuvojen yms. tuonti, jonka arvo oli 15,191 milj. markkaa eli 22.9 % tuonnin arvosta oltuaan edellisenä vuonna 19.1 %. Myös „muiden kulutustavarain”, so. kaikenlaisten kudonnaisten yms. tuontia voitiin melkoisesti lisätä, niin että sen arvo oli 11,468 milj. markkaa eli 17.3 %, kun se vuonna 1948 oli ollut vain 12.5 %. Tuonnin rakenne on täten muuttunut enemmän „normaaliksi”, jos tällä tarkoitaa sodanedellisiä oloja.

Myös kaupallisen viennin rakenteessa on tapahtunut eräitä muutoksia. Ensimmäiselle sijalle on jälleen noussut puutavarain ja puuteosten vienti, jonka osalle tuli 31,045 milj. markan arvo ja 47.3 % viennin arvosta, kun sotakorvausvientiä ei oteta huomioon. Näiden tavaroiden vientivolyyymi oli jonkin verran noussut, ja hinnat, jotka alkuvuodesta huononivat, nousivat sittemmin niin paljon, että vuoden keskihinta melkoisesti ylitti edellisen vuoden tason. Toisin kehittyi toiseksi suurin, nimittäin paperiteollisuustuotteiden ryhmä, joka vuonna 1948 oli ollut ensimmäisellä sijalla. Hinnat alenivat pitkin vuotta devalvaatioista huolimatta, ja vaikka vientivolyyymi varsinkin loppuvuodesta suureni, jäi arvo alemmaksi kuin edellisenä vuonna. Paperiteollisuustuotteita vietiin kaikkiaan 26,713 milj. markan arvosta vastaten 40.7 % viennin arvosta, kun vastaava luku edellisenä vuonna oli ollut 51.2 %. Maataloustuotteiden vienti, joka sodanjälkeisinä vuosina on ollut aivan lamassa, osoitti ensimmäisiä elpymisen merkkejä, mutta vastasi vain

2.4 % viennin arvosta. Myös „muiden tavaroiden” viennissä on havaittavissa elpymistä. Sen arvo nousi 6,255 milj. markkaan eli 9.6 %:iin, kun se edellisenä vuonna oli vastannut vain 6.6 % viennin arvosta.

Eräiden tärkeiden tuotteiden kaupallinen vienti lisääntyi edellisestä vuodesta, osaksi sen johdosta, ettei niitä enää tarvittu sotakorvauksiksi. Siten vietiin sahatavaroita 607,000 vastaten 470,000 standerttia edellisenä vuonna, puuhioketta 160,300 vastaten 97,100 tonnia, sulfittiiselluloosaa 449,500 vastaten 371,400 tonnia, vaneria 208,000 vastaten 175,000 m³ ja sanomalehtipaperia 348,000 vastaten 288,800 tonnia. Toiselta puolen suhdanteiden huonontumisen takia väheni esim. sulfaattiselluloosan vienti 331,000 tonnista 310,800 tonniin, muiden paperilaatujen vienti 127,700 tonnista 106,700 tonniin sekä pahvin ja kartongin vienti 108,100 tonnista 91,400 tonniin. Huomattava on, että eräiden tuotteiden vientiä voitiin ylläpitää ainoastaan etsimällä niille uusia markkinoita.

Kotimaankauppa.

Kotimaankauppa vilkastui huomattavasti todistaen puolestaan, että sotien jälkeen vallinnut tavarapulan aika oli päättynyt. Monilla aloilla tosin edelleen vallitsi melkoinen niukkuus ja valinnan varaa oli vähän, mutta toisissa suhteissa voidaan jo puhua runsaudesta. Tukkuhintojen myynti nousi noin 126,000 milj. markkaan. Lisäys edellisestä vuodesta oli siten lähes 17 %. Kun tukkuhinnat keskimäärin olivat vain 0.7 % korkeammat kuin vuonna 1948, oli siis kaupan volyyymi runsaasti 16 % silloista suurempi.

Liikenne.

Laivaliikenne ulkomaisiin satamiin oli suunnilleen yhtä vilkasta kuin edellisenä vuonna. Lähteneiden laivojen luku, 5,600, oli näet vähän suurempi kuin silloin, 5,280. Laivat olivat kuitenkin keskimäärin pienempiä kuin vuonna 1948, niin että niiden yhteinen kantavuus oli vain 3,987,000 netto-rekisteritonna vastaten 4,072,000 vuonna 1948. Sen sijaan lastissa lähteneiden alusten luku oli 17 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Merkille on pantava, että suoma-

laisten laivojen luku oli sekä absoluuttisesti että suhteellisesti vähentynyt edellisestä vuodesta. — Kauppalaivasto lisääntyi kuitenkin hiukan. Uusia aluksia hankittiin 32, vetomäärältään runsaasti 25,000 bruttonnia, mutta samalla poistettiin eri syistä 28 alusta, vetomäärältään lähes 11,000 bruttonnia. Nettolisäys oli siten vain 14,500 bruttonnia. Kertomusvuoden päättyessä kauppalaivastoon luettiin 657 alusta, vetomäärältään 534,500 bruttonnia, mutta näistä oli vain 205 alusta, vetomäärältään 471,200 tonnia, varsinaisesti merikelpoisia. Näin ollen kauppalaivasto edelleen on kolmannesta pienempi kuin ennen sotia.

Rautatieliikenne oli hiljaisempaa kuin lähinnä edellisenä vuonna. Liikennekalustoa oli lisätty sekä veturien että matkustaja- ja tavaravaunujen kohdalla, mutta kuljetustarve oli supistunut, niin että vaununakselikilometrien luku väheni noin 6 %. Rahti- ja pikatavarana kuljetettiin kaikkiaan 13,9 milj. tonnia eli noin 10 % vähemmän kuin edellisenä vuonna, ja kuljetettujen matkustajien luku väheni noin 7 % painuen 42,1 miljoonaan.

Vaikka *autokanta* oli vanhaa ja kulu- nutta eikä sen uudistamiseen ollut suuriakaan mahdollisuuksia, autoliikenne tuntuvasti vilkastui. Liikkeessä olevien autojen kokonaisluku on arvioitu 56,200:ksi vastaten noin 50,800 vuotta aikaisemmin. Näistä oli kuorma-autoja 25,900, linja-autoja 2,900 ja henkilöautoja 23,200.

Lentoliikenne oli suunnilleen samalla tasolla kuin edellisenäkin vuonna. Lentokilometrien kokonaisluku oli 1,957,000, mikä merkitsee noin 3 %:n lisäystä. Matkustajia kuljetettiin lähes 65,000 eli melkein 4 % enemmän kuin vuonna 1948, kun taas kuljetetun tavaran määrä oli 191,600 kg eli kolmannesta enemmän kuin edellisenä vuonna.

Raha- ja pääomamarkkinat.

Sen jälkeen kun luottamus rahan arvoon ja taloudellisten olojen vakavoitumiseen vuoden 1948 aikana oli parantunut ja säästökorkoa oli nostettu, on pääomia kerääntynyt luottolaitoksiin melko runsaasti. Rahamarkkinoilla ilmeni tämän johdosta kevenemistä, joka kertomusvuoden alkupuolella johti korkotason alenemiseen, kuten edempänä osoitetaan. Luoton tarve tuotan-

tokoneiston uusimiseen ja rakennustarkoituksiin sekä yleensäkin liike-elämän vilkastumisen seurauksena pysyi kuitenkin niin suurena, ettei läheskään kaikkea kysyntää voitu tyydyttää. Rahamarkkinat pysyivät sen johdosta jatkuvasti kireinä.

Liikepankkien ottolainaus yleisöltä nousi vuonna 1949 ennätysmäisesti; lisäys oli 10,310 milj. markkaa oltuaan edellisinä vuosina 6,310 ja 6,477 miljoonaa. Nousu oli siten runsaasti 23 %. Lisäyksestä tuli lähes kaksi kolmannesta eli 6,611 milj. markkaa talletustilien ja noin kolmannes, 3,699 miljoonaa, shekkitilien osalle, kun vastaavat luvut vuona 1948 olivat 4,487 ja 1,823 miljoonaa. Talletustilien kokonaismäärä lisääntyi siten 27 % nousten 31,079 milj. markkaan kertomusvuoden päättyessä. Shekkivarat lisääntyivät suhteellisesti hitaammin, 19 %, joten niiden määrä vuoden 1949 lopussa oli 23,276 milj. markkaa. — Luotonoton kasvu olisi ollut vielä suurempi, ellei suurpankkien osakepääomien korotusten johdosta olisi siirtynyt varoja talletustileiltä pääomatilalle.

Muilta luottolaitoksilta, lähinnä säästöpankeilta, liikepankit saivat huomattavan lisän, 1,545 milj. markkaa vastaten 521 miljoonan vähennystä edellisenä vuonna. Syynä tähän nousuun on lähinnä eräiden maaseudun säästöpankkien sijoitusvaikeudet. Liikepankkien koko luotonotto lisääntyi näin ollen 11,855 milj. markkaa eli lähes 24 %, kun vastaava lisäys oli ollut vain 13 % vuonna 1948.

Luotonkysynnän vilkkaus ilmenee siitä, että liikepankkien luotonanto yleisölle ja muille luottolaitoksille kaikkiaan lisääntyi 13,338 milj. markkaa eli lähes 29 %, kun lisäys edellisenä vuonna oli ollut 8,798 miljoonaa eli noin 23 %.

Voidaksensa ylläpitää tasapainoa jyrkästi lisääntyvien otto- ja antolainauksen välillä ja samalla täyttääkseen pankkilain varmuusvaatimukset liikepankit, niinkuin jo viitattiin, pyrkivät lisäämään omien varojensa määrää. Näissä oloissa kolme suurinta pankkia korottivat osakepääomaansa antamalla uusia osakkeita. Liikepankkien omien varojen määrä oli, kun eräitä siirtoja voittovaroista otetaan huomioon, osake-, osakeanti- ja vararahastojen tileillä kertomusvuoden päättyessä yhteensä 1,555 milj. markkaa suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Sitäpaitsi pankit, samaten kuin

kaikkina vuosina sotien jälkeen, vähensivät obligaatiotalukkujaan, sikäli kuin obligaatioiden kuolettaminen teki sen mahdolliseksi. Vuoden varrella pankkien yhteenlaskettu obligaatiotalukku siten supistui 531 milj. markkaa painuen 3,627 miljoonaan, kun se syksyllä 1944 oli ollut yli 10 miljardia markkaa.

Rahamarkkinoiden jatkuvan kireyden osoituksena on se tosiasia, että liikepankit eivät koko vuoden aikana voineet vapautua rediskonttauksistaan. Alkupuolella vuotta rediskonttausten määrä tosin pysytteli alemmalla tasolla kuin edellisenä vuonna, mutta syksyllä suhde kääntyi päinvastaiseksi. Tavallisuuden mukaan rediskonttaukset saavuttivat huippunsa niinä neljänä ajankohdana, jolloin liikevaihtovero oli suoritettava. Kun rediskonttausten määrä kertomusvuoden alkaessa oli 1,533 milj. markkaa, se vuoden viimeisenä päivänä oli 1,842 miljoonaa.

Liikepankkien maksusuhde ulkomaihin ei vuoden varrella suuresti muuttunut, joskin kehitystä parempaan päin oli havaittavissa. Sekä ulkomaiset saatavat että ulkomaiset velat lisääntyivät vuoden varrella, edelliset kuitenkin voimakkaammin. Tuloksena oli, että liikepankeilla vuoden päättyessä oli 495 milj. markan ulkomainen nettosaatava, kun vastaava nettosaatava vuotta aikaisemmin oli ollut vain 107 miljoonaa.

Myös muiden luottolaitosten, so. säästöpankkien, osuuskassojen, Postisäästöpankin, osuuskauppojen säästökassojen ja Kiinteistöpankin, luotonotto yleisöltä edistyi voimakkaasti kuluneena vuonna. Ennakkotietojen mukaan lisäys oli 15,880 milj. markkaa eli n. 28 %, kun vastaava lisäys edellisenä vuonna oli ollut 9,151 miljoonaa vastaten 19 %. Vaikka luotonkysyntä, ja sen mukaan myös luotonanto, oli erittäin vilkasta, eivät kaikki luottolaitokset löytäneet mieleisiään sijoituksia, niinkuin näkyy siitä edellä mainitusta tosiasiasta, että liikepankkien luotonotto muilta luottolaitoksilta oli lisääntynyt.

Suomen Pankin luotonannosta tehdään selkoa tämän kertomuksen toisessa osassa. Pääomamarkkinat olivat, niinkuin edellisenäkin vuosina, erittäin hiljaiset. Obligaatiot eivät kiinnostaneet yleisöä enempää kuin luottolaitoksia, jotka pikemmin koettivat vapauttaa niihin sitomansa varat. Eräitä uusia obligaatiolainoja tosin emittoitiin

vuoden varrella, mutta obligaatioita ei yleensä edes koitettu sijoittaa markkinoille, vaan niiden ostajana oli Kansaneläkelaitos tai Postisäästöpankki paria poikkeusta lukuun ottamatta, joissa obligaatiot joutuivat eräiden luottolaitosten haltuun. Obligaatiolainoja saivat Loviisan kaupunki 60 milj. markkaa, Suomen Kiinteistöpankki Oy 100 miljoonaa ja Osuuskassojen Keskus Oy 1,200 miljoonaa, edelleen Tyrvään Voima Oy kaksi lainaa 125 miljoonaa ja Suur-Savon Sähkö Oy 30 miljoonaa, yhteensä 1,515 milj. markkaa, kun edellisenä vuonna emittoitiin uusia obligaatiolainoja 2,635 miljoonan arvosta. Korko oli yleensä sidottu Suomen Pankin diskonttokorkoon tai suurpankkien talletuskorkoon, edelleen Tyrvään Voima Oy säästöpankki- että postisäästöpankkilainan sekä möi edelleen ns. III säästöpankkilainan obligaatioita, enimmäkseen omille laitoksilleen, kaikkiaan 4,039 milj. markan arvosta, mutta samaan aikaan lunastettiin muiden kotimaisten lainojen obligaatioita 5,788 milj. markan ynnä I ja II korvauslainan obligaatioita 1,691 milj. markan arvosta.

Olosuhteiden vakaantuminen tuli näkyviin myös arvopaperipörssissä, jonka noteerauksissa ei tapahtunut yhtä jyrkkiä heilahteluja kuin edellisenä vuonna. Alkuvuodesta osakekurssit vahvistuivat, mutta toukokuussa tapahtui käänne, jonka aleneva suunta antoi pörssille leiman aina elokuuhun asti. Syyskuussa saavutettiin uusi huippu, jota syksyllä seurasi heikompi suunta, kunnes joulukuussa palkankorotusvaatimukset aiheuttivat uuden inflaation pelkoa ja osakekurssien nousua. Unitaksen osakeindeksi nousi siten 228 pisteestä joulukuussa 1948 272 pisteeseen joulukuussa 1949, mutta oli koko vuodelta keskimäärin hiukan alempi kuin edellisenä vuonna. Vaihtelut olivat tavallisuuden mukaan tuntuvasti suuremmat teollisuus- kuin pankki-osakkeiden kohdalla; teollisuusosakkeiden kurssi-indeksi nousi siten 259 pisteestä 315 pisteeseen, mutta pankkiosakkeiden vastaava indeksi vain 94:stä 104 pisteeseen. Arvopaperipörssin vaihto oli tuntuvasti suurempi kuin edellisinä vuosina, nimittäin 1,617 milj. markkaa vastaten 1,276 miljoonaa vuonna 1948. Niinkuin edellisenäkin vuonna saivat II korvauslainan indeksiehtoiset obligaatiot ja Holding-yhtiön osuustodistukset suurta mielenkiintoa osakseen,

ja sen nojalla niiden noteeraukset vuoden varrella nousivat huomattavasti.

Kuluneenakin vuonna uusien osakeyhtiöiden perustamisena ilmenevä taloudellinen yritteliäisyys oli melko vilkas. Uusia osakeyhtiöitä perustettiin 1,390 1,573 milj. markan osakepääomalla, siis suunnilleen yhtä paljon kuin edellisenä vuonna. Pääomankorotusten kautta lisättiin voimakkaasti yhtiöiden pääomia, nimittäin 622 tapauksessa yhteensä 8,695 milj. markkaa, kun vastaava lisäys edellisenä vuonna oli 4,367 miljoonaa. Nämä summat eivät kuitenkaan kokonaisuudessaan merkinneet uuden pääoman sijoittamista, vaan lukuisissa tapauksissa oli kysymys tapahtuneen inflaation jälkeen luonnollisista osakkeiden ilmaisanneista.

Korkotasot.

Kaikkalainen taloudellinen toiminta, asuntotalot ja rakennusyritteliäisyys kärsivät siitä korkotasosta, johon vuosina 1947 ja 1948 suoritettujen korkomäärien korotukset olivat johtaneet. Vaikka muiden luottolaitosten taholla ei kertomusvuoden alussa yleensä katsottu rahamarkkinoiden kehityksen vielä kypsyneen korkomäärien alentamiseen, Suomen Pankki, niinkuin toisessa yhteydessä esitetään, lähti koronalennusten tielle. Myös rahalaitosten yhteinen korkolautakunta päätti maaliskuun 15 päivänä alentaa antolainauskorkoja seuraavan huhtikuun alusta lukien siten, että ensiluokkaisten kiinnityslainojen samaten kuin tavaravekselien ylin korkomäärä alennettiin 9:stä 8½ %:iin, kuitenkin niin, että pienet rahalaitokset saivat oikeuden ylittää tätä rajaa. Vähän myöhemmin otettiin toinen askel samaan suuntaan. Toukokuun 11 päivänä korkolautakunta päätti, seuraten Suomen Pankin esimerkkiä, suosittelulla kaikkien korkomäärien alentamista yhdellä prosentilla heinäkuun 1 päivästä lukien. Siten ensiluokkaisten kiinnityslainojen ja niihin verrattavien luottojen ylin korko aleni 7½ %:iin ja muiden luottojen 8 %:iin. Talletustilien korko aleni vastaavasti eri rahalaitosryhmien kohdalla 5, 5¼ ja 5½ %:iin sekä shekkitilin korko 1 %:iin. Monella taholla odotettiin, että syksyllä saataisiin aikaan uusi koronalennus. Kun rahamarkkinat pysyivät kireinä

ja devalvaatiot seurauksineen olivat herättäneet inflaatiopelon henkiin, ei tuollaiseen alennukseen kuitenkaan ollut edellytyksiä.

Korkotason vuoden varrella tapahtunut aleneminen tuli selvästi näkyviin liikepankkien keskikoroista. Antolainauksen keskikorko, joka vuoden 1948 lopussa oli kohonnut 9.13 %:iin, oli näet kertomusvuoden päättyessä alentunut 7.83 %:iin, samalla kun ottolainauksen keskikorko vastaavasti oli laskenut 4.25 %:sta 3.43 %:iin.

Maksutase ja pääomaliike.

Ulkomaisesta maksutaseesta ei vielä ole saatavissa kaikkia tarpeellisia tietoja, mutta eräitä ennakoarvioita voidaan tehdä. Maksutaseen tärkein tekijä, ulkomaankauppa, osoittaa, niinkuin edellä on esitetty, huomattavaa tulonlisäystä edellisestä vuodesta. Kun kauppataase vuonna 1948 päättyi tasaluvuin 9,900 milj. markan tuonninennemyyteen, tämä enemmyyden kertomusvuonna oli vain 700 miljoonaa, joten kauppataase oli 9,200 milj. markkaa „edullisempi”. Sitä vastoin kauppalaivaston ulkomaisesta merenkulusta ansaitsemat rahtitulot pienenevät, niin että tästä lähteestä maksutaseeseen saatu nettotulo ennakoarvion mukaan aleni tasaluvuin 600 milj. markkaa painuen noin 3,900 miljoonaa. Kun edellytetään, että maksutaseen muiden juoksevien tulojen ja menojen yhteistulos pysyi muuttomattomana, saadaan lopputulokseksi, että maksutaseen tulos oli noin 8,600 milj. markkaa parempi kuin vuonna 1948. Kun viimeksi mainittuna vuonna maksutaseen juoksevat menot noin 6,100 milj. markalla ylittivät vastaavat tulot, oli kertomusvuoden maksutase aktiivinen tulojen noustessa arviolta noin 2,500 miljoonaa menoja suuremmiksi.

Mitä tulee ulkomaiseen pääomaliikkeeseen, saatiin kertomusvuonna vähemmän uutta luottoa kuin edellisinä, sotia seuranneina vuosina. Kansainväliseltä Jälleenrakennuspankilta saatiin kaksi uutta lainaa, toinen määrältään 12.5, toinen 2.3 milj. dollaria, molemmat tuotantokoneiston, ensi sijassa saha- ja puunjalostusteollisuuden koneistojen, uusimiseen ja täydentämiseen. Näitä lainavaroja ei kuitenkaan ehditty käyttää kertomusvuoden aikana; ainoastaan 126 milj. markan arvosta tuotiin maahan

uutta pääomaa. Paljon suurempi merkitys oli niillä aikaisempina vuosina myönnettyillä luotoilla, joita ei ollut kokonaan käytetty, vaan joista voitiin saada maahan melkoisia eräiä kertomusvuoden aikana. Näiden pääomien vasta-arvo oli 3,678 milj. markkaa, joten pitkäaikaista luottoa saatiin maahan kaikkiaan 3,804 milj. markan arvosta, kun jätetään syrjään eräät lainajärjestelyt, jotka lisäsivät velkamäärää tuomatta maahan uutta pääomaa. Toiselta puolen käytettiin kuoletuksiin ja lainanlyhennyksiin 4,619 milj. markkaa. Näin ollen ei maahan saatu lainkaan uutta pitkäaikaista pääomaa, vaan päinvastoin vietiin maasta pääomia 815 milj. markan arvosta. Myös lyhytaikaiset velat ja saatavat kehittyivät siten, että nettotuloksena oli 964 milj. markan pääomanvienti ulkomaille. Lopputuloksena oli näin ollen, että kertomusvuonna maastamme vietiin pääomia 1,779 milj. markan arvosta. Tämä ei kuitenkaan merkinnyt sitä, että Suomen ulkomainen velka olisi vastaavasti pienentynyt. Päinvastoin on todettava, että devalvaatioiden aiheuttamat agiotappiot, yhdessä eräiden velkajärjestelyjen kanssa, veivät siihen, että maamme ulkomainen nettovelka lisääntyi 19,046 milj. markkaa vuoden lopussa 63,024 miljoonaa.

Hintataso.

Vuoden 1949 alkupuolella jatkui sitä hintainlaskua, joka edellisenä kesänä oli alkanut vuosikausia kestäneen nousun jälkeen. Huhti—toukokuussa tämä laskeva suunta kuitenkin pysähtyi muuttuen heikosti nousvaksi, ja heinäkuussa alkoi vähän huomattavampi nousu. Tämän syynä oli eräiltä osiltaan suoritettu devalvaatio, eräiltä osiltaan eräiden tukipalkkioiden poistaminen; näiden tekijöiden vaikutusta koetettiin kumota alentamalla eräitä hintoja samaten

kuin liikevaihtoveroa. Syyskuussa toimeenpantu dollarin devalvaatio oli sekä omansa johtamaan eräiden hintojen kohoamiseen, mutta nousu oli sangen vähäinen.

Juuri kuvattujen tekijöiden vaikutuksesta tukkuhintaindeksi (1935 = 100) vuoden varrella nousi 1,104 pisteestä joulukuussa 1948 1,138 pisteeseen vuotta myöhemmin. Nousu oli siten vajaat 3.1 %, kun se vuonna 1948 oli ollut 9.3 % ja kaikkina edellisinä vuosina paljon suurempi. Kotimaisten tuotteiden kohdalla nousu oli vielä pienempi, 1,126 pisteestä 1,135 pisteeseen eli vain 0.8 %, tuontitavaroiden kohdalla taas jonkin verran suurempi, 1,049 pisteestä 1,144 pisteeseen eli 9.1 %. Mainittakoon vielä, että kotimaisten tuotteiden kolmesta pääryhmästä vain yksi, teollisuustuotteet, osoitti hintainnousua, kaikkiaan 62 pistettä eli 6.5 %, kun sitä vastoin maataloustuotteiden hintaindeksi aleni 25 pistettä eli 2.0 % ja metsätuotteiden kokonaista 113 pistettä vastaten 7.4 %. Tästä huolimatta teollisuustuotteiden hinnat olivat suhteellisesti alemmat kuin muiden tuotteiden.

Elinkustannusindeksin kehitys oli samanlainen. Se nousi 869 pisteestä joulukuussa 1948 (1935 = 100) 899 pisteeseen joulukuussa 1949 eli noin 3.5 %. Myös elinkustannusindeksin alaryhmissä ilmeni melkoisia eroavaisuuksia. Muista poikkesi lämpö- ja valoindeksi, se kun aleni 1,601 pisteestä 1,431 pisteeseen eli 10.6 %. Myös veroindeksi aleni hiukan, 4.7 %. Muut ryhmäindeksit sen sijaan nousivat, vuokrat indeksi suhteellisesti enimmin, 37.3 %, mutta siitä huolimatta se vuokrasäännöstelyn johdosta oli vain 221 pistettä eli hyvin paljon muita hintaindeksejä alempi. Muiden ryhmäindeksien nousu oli tuntuvasti vähäisempi, ravinnon kohdalla vain 2.0 %, vaatteiden kohdalla 8.4 % ja „muiden” kohdalla 9.7 %.

Suomen Pankin toiminta.

Rahan arvo ja ulkomaiset suhteet.

Suomen markan ulkomainen arvo, joka aina syksystä 1945 oli pysynyt muuttumattomana siitä huolimatta, että markan kotimainen arvo vuosi vuodelta oli huonontunut, ei enää vuonna 1949 pysynyt koskemattomana, vaan kahdesti jouduttiin ulkomaisia valuuttakursseja korottamaan. Se tasapainon puute markan kotimaisen ja ulkomaisen arvon välillä, joka vuosi vuodelta oli pahentunut, olisi jo aikaisemmin vaatinut korjaavia toimenpiteitä, mutta kun tärkeimpien vientituotteittemme hinnat olivat korkeat ja vaihtosuhte siten oli erittäin edullinen, ei tähän aikaisemmin ollut ilmennyt pakottavaa syytä, varsinkin koska pelättiin muutoksen häiritsevän jo saavutettua sisäistä tasapainoa. Vasta kun vientihinnat alkoivat laskea ja ulkomainen kysyntä vähetä, muuttui tilanne kokonaan. Viennin jyrkän supistumisen ja sen seurauksena olevan vaikean pulakauden välttämiseksi Suomen Pankin johtokunta heinäkuun 4 päivänä päätti korottaa kaikkia ulkomaisia valuuttakursseja noin 17.7 %. Todellisen tasapainon saavuttaminen olisi vaatinut suurempaakin korotusta, mutta pelättiin sen aiheuttavan vakauttamisen kannalta epäedullisia kotimaisia hinnanmuutoksia ja palkkaliikkeitä. Dollarin kurssi nostettiin mk:sta 136:— mk:aan 160:—, punnan kurssi mk:sta 547:— mk:aan 646:— ja Ruotsin kruunun kurssi mk:sta 37:90 mk:aan 44:50. Syksyllä jouduttiin jälleen muuttamaan eräitä valuuttakursseja. Kun Iso-Britannia syyskuun 18 päivänä ilmoitti devalvoivansa punnan dollariin verrattuna suoriutuksensa vaikeasta dollaripulastaan, suuri määrä muita maita päätti seurata puntaa. Jo seuraavana päivänä, syyskuun 19., myös Suomen Pankin johtokunta oli selvillä siitä, että meillä ei ollut mahdollisuutta alentaa tärkeimmän vientimaamme, Ison-Britannian, kurseja, vaan että meidän tuli seurata puntaa ja siis korot-

taa dollarin kurssia samassa suhteessa kuin Iso-Britanniakin oli sen tehnyt. Näin ollen dollarin kurssi nousi 231:— markkaan eli 44.4 %. Niiden maiden kohdalla, jotka seurasivat puntaa, valuuttakurssit tietenkin jäivät entiselleen, kun taas muiden valuuttojen kurssit muuttuivat enemmän tai vähemmän sen mukaan, pitivätkö ne dollariin kurssinsa muuttumattomana vai korottivatko ne sitä jonkin verran. Lopputuloksena oli siten, että dollarin kurssi verrattuna alkuvuoteen oli kohonnut n. 69.9 %, punnan kurssi sitä vastoin vain 17.7 %, mutta esim. Sveitsin frangin kurssi 66.9 % ja Ranskan frangin kurssi 28.0 %.

Näiden toimenpiteiden seuraukset olivat, sikäli kuin ne kertomusvuoden aikana ehtivät tulla näkyviin, kahdenlaiset. Toisaalta ne ovat aiheuttaneet eräiden ulkomailta tuotavien tavaroiden hintojen nousua ja välillisesti johtaneet koko hintatason nousuun, tosin vähäiseen. Toisaalta ne elvyttivät eräiden tärkeiden tuotteiden vientiä aiheuttaen siten kauppaa- ja maksutaseen paraneamista sekä kotimaisen tuotannon nousua ja jo uhkaavaksi käyneen työttömyyden laukeamista. Nämä muutokset tulevat kuitenkin sangen vähän näkyviin Suomen Pankin asemassa yleensä ja lähinnä ulkomaisissa tileissä.

Ulkomaisten valuuttojen tili, josta myös käytetään nimitystä valuuttavaranto, vaihteli kertomusvuoden varrella melkoisesti. Pienimmillään se oli kesäkuun 15 päivänä, jolloin se painui 1,189 milj. markkaan, kun se taas elokuun 8 päivänä nousi vuoden huippuun, 2,442 miljoonaan. Vuoden viimeisenä päivänä se oli 2,428 milj. markkaa eli 401 miljoonaa runsaampi kuin vuotta aikaisemmin. On kuitenkin huomattava, että tapahtuneiden devalvaatioiden johdosta ulkomaiset valuutat niin saatava- kuin velkapuoella vuoden lopussa oli kirjattu korotettuihin arvoihin. Valuuttavaran nousu oli siten nimellinen eikä reaalin. Todellisuudessa ulkomaisten valuut-

tojen nettomäärä — tämä tili on, niinkuin tunnetaan, saldotili, johon vaikuttavat ulkomaisissa valuutoissa määritellyt sekä saatavat että velat — oli pienempi kuin vuotta aikaisemmin.

Edelliseen verrattuna oli Suomen Pankin toinen ulkomainen saatavatili suhteellisen vähäinen. Ulkomaisia vekseleitä oli pankin hallussa kertomusvuoden alkaessa 429 milj. markan arvosta ja suunnilleen tällä tasolla niiden määrä pysytteli suurimman osan vuotta noustaksensa lokakuussa päälle puolen miljardin. Vuoden viimeisellä viikolla vekselien määrä kuitenkin jyrkästi aleni painuen 257 milj. markkaan. Vähennys oli vuoden alkuun verrattuna 172 milj. markkaa eli 40 %. — Ulkomaisten setelien ja korkolippujen merkitys on aivan vähäpätöinen. Niiden kirjattu arvo oli kertomusvuoden alkaessa 22 ja sen päättyessä 44 milj. markkaa.

Velkapuoella Suomen Pankin tilassa esiintyy kolmekin tiliä: ulkomaiset tilinpitäjät, ulkomaiset selvitystilitt ja ulkomainen velka. Ulkomaisten tilinpitäjien saamiset lisääntyivät pitkin vuotta nousten 1,122 milj. markasta 4,189 miljoonaan eli lähes nelinkertaiseen määrään. Tämä erittäin huomattava, runsaasti kolmen miljardin markan nousu johtui pääasiallisesti siitä, että Ranskan kanssa tehdyn kauppasopimuksen edellyttämä vienti sinne oli jäänyt vähäiseksi, kun sitä vastoin tuonti sieltä oli melkoinen, ja että näin syntynyt velka on merkitty kysymyksessä olevalle tilille.

Sen sijaan ulkomaisten selvitystilien nettosaldo on tuntuvasti pienentynyt. Noustuaan, melkoisin vaihteluihin, 2,199 milj. markasta kertomusvuoden alkaessa huippuunsa, 2,897 miljoonaan, syyskuun lopussa, tällä tilillä oleva velka vuoden loppuun mennessä painui 1,297 milj. markkaan. Vuoden varrella tapahtunut vähennys oli siten 902 milj. markkaa eli 41 %. Tämä huomattava väheneminen johtui pääasiallisesti siitä, että vuoden varrella suoritettiin Neuvostoliitolle melkoisia määriä niitä sitoumuksia, joihin Suomi oli joutunut Saksan valtion ja Saksan kansalaisten omaisuuden ja saatavien siirtämisestä Neuvostoliitolle. Tätä velkaa oli kertomusvuoden alkaessa puheena olevalla tilillä, joka ei kuitenkaan anna täsmällistä kuvaa puheena olevan velan todellisesta määrästä eri ajan-

kohtina, 1,111 miljoonaa ja sen päättyessä enää 269 milj. markkaa. Sen sijaan varsinnaisten selvitystilien saldo kertomusvuoden päättyessä oli melkein samansuuruinen kuin sen alkaessa, nimittäin 1,028 milj. markkaa vastaten 1,088 miljoonaa.

Kolmas tämän ryhmän tili, ns. ulkomainen velka, lisääntyi kertomusvuoden varrella 258 milj. markasta 1,478 miljoonaan johtuen siitä, että Suomen Pankki nosti uusia erä Export-Import Bankilta vuonna 1948 saamaansa lainaa, minkä ohella dollarikurssin nousu osaltaan vaikutti tulokseen. Nostettu osa mainittua luottoa nousi kaikkiaan 1.9 milj. dollarista 6.4 milj. dollariin.

Edellisestä näkyy, että Suomen Pankin suhde ulkomaihin on kertomusvuoden aikana tuntuvasti huonontunut. Ulkomaiset velat lisääntyivät kaikkiaan 3,579 milj. markasta 6,964 milj. markkaan eli 3,385 milj. markkaa. Samaan aikaan saatavatkin ovat lisääntyneet, mutta melkoista vähemmän, 2,478 miljoonasta 2,729 milj. markkaan eli vain 251 miljoonaa. Kun Suomen Pankilla kertomusvuoden alkaessa oli 1,101 milj. markan nettovelka ulkomaille, oli se vuotta myöhemmin lähes neljä kertaa niin suuri eli 4,235 milj. markkaa. Huomattava on, että nämä muutokset eivät osoita Suomen Pankin omien ulkomaisten suhteiden vaihteluita, vaan että ne pääasiallisesti kuvastavat Suomen kansantalouden ulkomaisia velkoja ja saatavia, vaikka ne esiintyvät pankin tileissä.

Luotonanto.

Suomen Pankin kokonaisluotonanto, joka vuonna 1948, toisin kuin edellisinä vuosina, ei ollut sanottavasti lisääntynyt, kasvoi jälleen kertomusvuonna melkoisesti. Kertomusvuoden alkaessa tämä luotonanto oli 35,023 milj. markkaa, alimman määränsä se tavallisten kausivaihteluiden mukaisesti saavutti helmikuun 8 päivänä, jolloin se oli painunut 32,759 miljoonaan, minkä jälkeen se vähitellen kohosi vuoden huippuun, 41,560 milj. markkaan, mikä saavutettiin lokakuun puolivälissä. Vuoden viimeisenä päivänä luotonanto jälleen oli jonkin verran pienempi, 40,302 milj. markkaa, mutta kuitenkin 5,279 miljoonaa suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Tämä luotonannon kasvu johtui osaksi liike-elämän suuresta luotonantarpeesta, osaksi valtion talouden hei-